

Отже, у сучасній українській мові правомірним є вживання термінів *трибологія, трибосистема, трибоелектричний* тощо.

Л. В. Туровська

**ШАХТНА
ЗЕРНОСУШАРКА —
КОПАЛЬНЕВА
ЗЕРНОСУШАРКА**

Для зневоднення зерна використовують сушарки, що містять одну чи дві наземні вертикальні камери, висота яких значно більша, ніж ширина й довжина — це *шахтні зерносушарки*. Деякі фахівці пропонують уживати слово *копальневі* замість *шахтні* (очевидно, під

впливом поширення першого слова в узусі на означення місць видобування корисних копалин). Тим часом саме термін *шахтна зерносушарка* є доцільним і точним, адже *шахтний* утворений від слова *шахта* — “1) система підземних споруд, де добувають корисні копалини (перев. вугілля) або провадять які-небудь роботи, та будівель на поверхні; тільки підземна частина споруд такого призначення; 2) *спец.* вертикальна подовжена порожнина в деяких конструкціях (ліфтах, турбінах і т. ін.), напр., вентиляційна шахта — канал для викидання в атмосферу вилученого витяжною системою повітря чи для забирання зовнішнього повітря для подавання його в приміщення” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. XI, с. 424).

Копальневий же має вужче значення й не охоплює потрібного в цьому разі поняття (видовжена форма камер сушарки), оскільки слово утворене від слова *копальня* — “система підземних споруд для добування корисних копалин (руди, солі, благородних металів тощо) і гірниче підприємство, де видобувають корисні копалини” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. IV, с. 279].

Отже, доцільно вживати термін *шахтна зерносушарка*.

О. М. Тищенко

**ПОДІЛЬНІСТЬ —
ВІДДІЛЬНІСТЬ —
ОЧИЩУВАНІСТЬ ЗЕРНА**

Зернову суміш відділяють від сторонніх домішок у процесі сепарування. На означення цього процесу фахівці пропонують термін *подільність* зернової суміші, що, на нашу думку, є не зовсім точним, оскільки *подільність* —

це “властивість за знач. подільний”, а *подільний* — “який можна поділити, який ділиться” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. VI, с. 748).

Отже, основне в значенні слова *подільність* — це ‘здатність ділитися на частини’, а не ‘виділятися’, ‘виокремлюватися з-поміж іншого’.

Можливо, варто вжити слово *очищуваність* як властивість бути очищеним: *очищений* — це “дієприкм. пас. мин. ч. до очистити”; *очищати* — “звільняючи від бруду, сміття і т. ін., робити чистим; звільняти кого-, що-небудь від різних сторонніх нашарувань (або домішок)” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. V, с. 832). Або ж ужити слово *віддільність* на означення властивості бути відділеним: *відділений* — це “дієприкм. пас. мин. ч. до *відділити*”; *відділяти* має значення “1) розділяючи, відгороджувати від чого-небудь; розділяти, відмежовувати собою; бути межею, перепороною між чим-, ким-небудь; розділяти, відмежовувати (про певний відтінок часу, період); 2) брати яку-небудь частину від цілого, відокремлювати когось, щось від кого-, чого-небудь (*відділяти срібло від міді*)” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. I, с. 581).

Отже, точнішим є термін *віддільність / очищуваність зерна*.

О. М. Тищенко

**ДРІБНОДИСПЕРСНА /
КРУПНОДИСПЕРСНА —
ДРІБНОЗЕРНИСТА /
ВЕЛИКОЗЕРНИСТА КУЛЬТУРА**

Чи можна вживати термін *дрібнодисперсна / крупнодисперсна зернові культури* на позначення культур, розмір зернин яких порівняно менший / більший від інших?

Слово *дисперсний* означає: “який перебуває в стані розпилення, розпорощення” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. II, с. 285). Основна сема слова *дисперсний* (від англ. *dispersible*) — це ‘розсіяний’, ‘розпорощений’, ‘розчинений’ (www.merriam-webster.com/dictionary/dispersible). Тому термін *дисперсний* у наукових текстах часто вживають із вказівкою на розмір розсіяних частинок: *дрібнодисперсний порошок*, *дрібнодисперсний аерозоль*, *дрібнодисперсний пил* (буквально: *дрібнорозсіяний*, *дрібнорозпорощений*). Таке значення, певно, не є вирішальним для називання словом *дисперсний* культур із великим чи дрібним зерном.

Вважаємо, що на означення культури, зерно якої порівняно більше чи порівняно дрібніше, варто вживати терміни *великозерниста культура* й *дрібнозерниста культура*.

О. М. Тищенко

**ШВИДКІСТЬ ВИТАННЯ —
ШВИДКІСТЬ ЗАВИСАННЯ —
ПАРУСНА ШВИДКІСТЬ**

Який термін варто вживати на означення стану рівноваги зернової суміші в рухомому повітряному середовищі: *швидкість витання*, *зависання* чи *парусна швидкість*?

Слово *витання* в українських словниках не зафіксоване, але цілком продуктивне, хоч і походить від книжного *витати*, що має значення: “1) *заст.* перебувати, бути присутнім, жити де-небудь; 2) літати, ширяти в повітрі; 3) бути відчутним, незримо присутнім де-небудь” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. I, с. 507). Значення, яке б актуалізувало сему ‘який витає, зависає’, слово *парусний* не має: “1) прикм. до *парус* 1 (тобто *парус* як “прикріплений на щоглі великий шматок полотна певної форми”); признач. для пошиття, виготовлення парусів; оснащений парусом, парусами (про судно); 2) стос. до суден, оснащених парусами” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. VI, с. 82). У наукових текстах також не зустрічаємо словосполучення *парусна швидкість* на означення описаного поняття. Найчастіше вживається *швидкість витання*, що є, певно, калькою поширеного російського терміна *скорость витания*.

Зависання походить від *зависати*: “1) зачепившись за що-небудь, тримаючись на чому-небудь, повисати, висіти; обійнявши (перев. за шию), триматися деякий час; 2) триматися в повітрі, в просторі над землею; *перен.* загрожувати, бути близьким; 3) бути опущеним, схилитися, звисати” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. III, с. 48).

У текстах термін *швидкість звисання* також не зустрічаємо, хоч він є найвірогіднішим варіантом для означення вказаного поняття.

О. М. Тищенко

**АСПІРАЦІЙНА СИСТЕМА —
АСПІРАЦІЙНА МЕРЕЖА**

Терміни *аспіраційна система* й *аспіраційна мережа* на позначення складної системи пиловідбірника, повітропроводів, пиловіддільника тощо, на нашу думку, взаємозамінні, й уживання їх залежить від мовного смаку автора (якщо традиція вживання цих термінів однакова), або від усталеності того чи того терміна в певній галузі: *система* — це, зокрема, “будова, структура, що становить єдність закономірно розташованих та функціонуючих частин; технічний комплекс, що складається із взаємопов’язаних споруд, механізмів, машин і т. ін.” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. IX, с. 203—204), а *мережа* одним зі значень має таке: “сукупність пристроїв, розташованих на якій-небудь території та пов’язаних однією системою” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. IV, с. 674).

Зі спостережень над науковими текстами помітно, що термін *аспіраційна система* поширеніший, а за значенням точніший, тому варто вживати його.

О. М. Тищенко
СУШІННЯ — СУШКА —
ЗНЕВОДНЕННЯ

Який із цих термінів краще використувати на позначення процесу “вилучення, випаровування вологи із твердого тіла або його поверхні різними способами”?

У словниках української мови зафіксовані лексеми *сушіння* і *зневоднення*. *Сушіння* — “дія за значенням *сушити* і *сушитися*”; *сушка* — “дія за значенням *сушити*”. Своєю чергою, *сушити* — “позбавляти вологи, робити що-небудь сухим, помістивши його на повітрі, в теплому місці; позбавляти вологи, робити сухішим, сухим” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. IX, с. 874—875). *Зневоднення* означає “дія до *зневоднювати* — видаляти з чого-небудь воду, вологу; робити сухим, обезводнювати” (Словник української мови: В 11 т. — К., 1970—1980, т. III, с. 653).

Отже, на позначення “вилучення, випаровування вологи із твердого тіла або його поверхні різними способами” рекомендуємо вживати термін *зневоднення*, а термін *сушіння* — на позначення “позбавлення вологи тепловим способом”.

Н. О. Яценко
ТОРГОВЕЛЬНА МАРКА

Терміносполука *торговельна марка* (від нім. *Marke* — клеймо, помітка) — це один із засобів ідентифікації товарів або послуг. Позначеннями ідентифікації

можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів (Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. Ю. С. Шемшученка. — К., 2007, с. 895).

Уживання терміносполуки *торговельна марка* є правомірним в усіх юридичних науках, зокрема галузевих (конституційне право, адміністративне право, цивільне право, цивільно-процесуальне право, трудове право, сімейне право, аграрне право, екологічне право, міжнародне право тощо) та спеціальних (криміналістика, кримінологія, судова медицина, судова психіатрія та ін.).